

899.962.1-1

გრ. ორბელიანის

რჩეული ლექსები

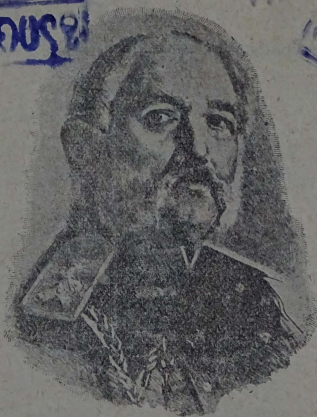
მ-74-ჩ

ჩაბხუაძე

მანიკაძე

402

სკოლებში და ოჯახში

ს ა ხ მ ა რ ე ბ ი შ

~~10343~~
46

402

რა ენა წახდეს ერიც დაეცეს
წაეცხოს ჩირქი ტაძარსა წმიდას.

წ ი გ ნ ს ა ც ა ვ ი

გრ. ორბელიანი.

თბილისი

სტამბა კ. თავართქილაძისა

1904 წ.

цензурою, Тифлисъ 30-го октября 1903. года.

თამარ მეფის სახე ბეთანიის ეკლესიაში

შენს წმინდას სახეს,
შეგნებით სავსეს,
სახიერებით განსხივებულსა,
გუმზერ კრძალვითა,
თაუვან-ცემითა,
ცრემლ-მორკული გემთხვევი ფერს ია!

მიხარის— გიმზერ!
ვქსწუხვარ— და გიმზერ
და ესრეთ მიზერა მსურს სიკვდილამდე,
არ გამოფუხინდდე,
რომ აღარ ვჭტომნობდე,
ჩემც სამშობლას სულით დაცემას!..

უკავილოვანი
წალკოტი შენი,
შენის დიდების სხივ-მოკლებული,
აღარა ვშეგნის,
აღარ გვიბრწინების,
შავ-დროთა ძალით ფერ წანდენილი!..

ღ ვით განუღილსა,
სიზმარსა ტუბილსა,
მზეს, დიდებულად ჩასვგნებულსა,
ვიგონებთ შენს დროს,
გული გვიმაგრავს,
სრულად არ წაგვქსნადეთ ცის შემრისხავნი!..

—
ხნით დამაშურალი, †
დაღონებული,
შენადგე, მეფეგ, მოგელ ვედრებით:
მოხედო ბედ-გრულს
შენს სატრფოს მამულს,
ღ ჭჭარით შენით აკურთხო კვლად.
†

—
შენი იგერი:
აღსდგეს ძლიერი,
ღ დადგეს ერთად სხუათ ერთა შორის,
წმიდით საყდართ,
ენით მდიდართ,
სწავლისა შუქით განათებული!

—
ზნე ამაღლებით,
ძლევის დიჯებით,
სამშობლოს მიწის სიუჭარულთა!—

ღ გაგვიტოცნლდეს,
რომ კვლავც მოგვესმეს,
სიტუჟა ქართული რუსთაველისა.
+

რომ განვადვიძნეთ,
სულით განვასლდეთ,
ღ განქრეს ბნელი უმეტრებისა!...
...მარამცაღ თჟალნი,
გაქჟეს მიქტეულნი,
ღ მე ველარ მცნობ გულ-შემუსკრილსა,

დამცირებულსა,
ხმა-მიღებულსა,
ბედ-დაკარგულის ივერის ძეს!...
ეჭვით აღვსილსა,
უსასლად ქმნილსა,
გულ-უამედოს, გაუნარებელს!...

...ვა თუ რაც წახდეს,
ველარა აღჟსდგეს,
ველარ აღუჟავდეს ახლის შვენებით?
ღ რაღ დაეცა,
ის წარიტაცა
შაკმან უოჩანმა, ვით უმწე მსხჟსრზლი?

...ჰე ცრუ სოფელო,
დაუნდობელო,
შენში კეთილი სად არს ფერ უცვლელი?...
დიდება ჩუჭნი,
ცად სხივ-მიმფენი,
ნუ თუ ესღა გვაქჳს, ცხელავ რასაცა?

დაურუებულსა,
გზა-შეუგალსა,
უდაბურს ტუეში ტაძარს დარღვეულს,
სად სახე მეფის,
დიდის თამარის,
ჭსჩანს ძველს კედელზედ გამობატუჯად!...

1877 წ.

მ უ შ ა ბ ო ქ ე ლ ა ძ ე

რას მათულებ აგრე გაკვირვებოდა,
ნუ თუ სახე არ გინახავს მუშისა?
მკერდი ღია, ოფლით გასვრიდა, მტვრიანი
ფერით რგინა, გისერ ჩაყანკებულა,
კატი გულით დაჩაგრულა ბედითა,
სიურმიდანვე სიღარიბით დევნილი,
ვის სიღოცხლე ტანჯვად გადაჭქრევია
შოვნისათვის მხოლოდ ლუკმა-პურისა!...

ან რად გიკვირს? ჩემს შუბლზედა ღარები,
წვერ-უღვებაში უდროდ გათეთრებული
ნიშნისა გულში ღრმათა ტკივილთა,
დიდთა შრამათ, ღრმათა აუაქრებთა მწარეთა,
უიშვოდ, უნუგეშოდ ეოფნისა!...
ჰსჩანს, არ იცი, რომ, არიან ღარბნიც
არის სადმე სიმწარითა ცხოვრება!...

ნუ გიკვირს ეი, ჰსჯობს ჩემს გულში ჩასკადო,
წაიკითხო სიმწარისა ამბები:
ძმის დალატი მოყვასთაგან დაჩაგრა,
მეგობრისგან იუდასი ამბორი,
საუფარლისგან—წეული სიყვარული,
ნახას ხელით გულს დასმულნი დაღები!...

სოფლის კარე უწყალოდ განდევნილსა
დამავიწუდა რაცა ვიუავ ოდესმე!...
ღ აწ მხოლოდ დამჭმთა ესე ჩემს ბედად:
ტანჯვით შრომა, ოფლით ძებნა ლუკმისა...
ღ მიდის დღე, მიდის ღამე ამ ყოფით!

ნუ მიუერებ ასე გამწარებულსა?
სიღარბე მეტად ძნელი ჰყოფილას...
მე ვმუშაობ.. სხუნის კი იმდერია!...
ბედნიერნი, გულითა უზრუნველნი!...
ბადით მესმის ჭიანურის, ლხინის ხმა,
სავათნაკას გულ-დამწველი სიტუვები...
გულით მინდა მეც აქედამ ხმა მივჭსტე;
მარამ მრცხვენის: მე მათი რა ტოლი ვარ.
ღ ღრმად ვჭმალავ გულში სიმწარის ოხვრას,
მალვით ვიწმენდ თვალში მორეულს ცრემლსა...
ეჭ, ვის ესმის, თუ სადღაც მუშა ჰკვნესის!...

მაშ ვინა ვარ, რა მჭკვან ამ სოფელში,
თუ სიამის ერთი დღეც არ მახსოვდეს?
სიტახუკე ტანჯვით შრომამ წაიღო
ღ ვერ ვჭხედავ მომავალშიც ნუგეშსა,
მცირედს სხვისა სიხარულის ნათლისას...
წიუულ იუოს, ვინცა მუშა აკურთხა,
მოკლებული ყოველ-გვარის შეგებისა,
კაცთა შორის კაცად არ მიჩნეული!...

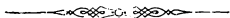
რას მიუერთებ დაღონებულს, ფერ-მანდილს?
მოვჭხნუცდი და რა მაქვს მოსიგონებლად,
თუ არ ჩემი ვაებითა ცხროვრება?
რა მიამა? რომ მოვკვდე, რა ვინანო?...
რეგორც მოველ ისე განვალ ამ სოფლით,
სიციცხლისვე დროსა დავიწყებუდი!...
რათ კიშობე, თუ ეს ბედი თან დამჭყვავ?
ვინ ვადიდო, ვინ დავსწყევლო? არ ვიცი!
მაგრამ ჩემთვის დღე სიმწართ ღამდება...

რათ მიუერთებ აგრე გაცნებუდი?
ნუ თუ, მართლა, კაციც არა გგონივარ?
რადგანაც ვარ სიღარიბის სამოსლით,
არა მქონდეს კეთილისა გრძნობაცა!...
მაშა მღვდელი ღაზანაკს რომ დამიწყებს.
ეურს რათ გუგდებ გონება მიზიდული?...
მის სიტყვები, ზოგჯერ თუმცა არ მესმის,
მაგრამ გულს კი უხარიათ მათ სმენა!
სულს მიმაგრებს ძალი ნუგეშ-ცემისა,
ზეციურის მადლით განათებული.
გულში ჭქრება დეღვა სიბოროტისა...
ვჭკრონობ სიმშვიდეს . ღოცვაებსა ვიგონებ...
მაგონდება დღენი უმაწკილობისა,
ხმა დედისა, მისი ტკბილი ალერსი...
თვალ-წინ ვჭხნედავ დიდხანს დავიწყებულთა...
და აღარ ვჭხნევევ ჩემს შობის დღეს, ჩემს ბედსა!...
მაშინ შრომაც ღიდად მიაღვივდება,

და მას ღამეს მძინავს ისე მშვიდობით,
თითქოს ჩემს ჭოხს დაჭტურინევენ ანკელაქნი!...

განცხრომას ძევ, ნებიურად გაწდილო,
ეს ქვეყანა შენთვის არის შექმნილი!
ველთ სიმწვანე, ცის ლაგვარდი, მზის შუქი,
გაზაფხული სუნნელების ნიაკით,
შენ გეტროფიანს. გახარებენ, გატკობენ!
შენთვის ჰბრწინებენ თვით ღამაზნი თკალეებიც;
ნაზი წელი რსეკია შესკენ რონინებს;
მიმოჭქრიან შენთვის ზღვაში ხომაღდნაც
ხელოვნების ძვირთ საუნჯეთ მზიდველნი.
თვით შეც, მუშა, ჩემის ღონით, ოფლითა,
შენთვისა ვარ დაბადებით მსახურად:
დილითვე ვჭგვი ქუჩის უწმინდურებას,
რომ მის სუნი არ ეწეანოს შენს ცხვირსა,
და შორით გმზერ, კრძალვით ძლოდე წყალობის...
შენ ხარ მეფე... მე ძაღლადაც არ მაგდებ!...

რალა გითხრა ნუ თუ ეხლაც ვერ მიჭხვდი,
რა ძნელია შოვნა ლუკმა-პურის?
როგორ ასდენს სიღარიბე კაცის გულს
და აბნელებს სულის სხავისა, გონებას?
ეჭვ, ქმუ, წადი შენ-შენს გზაზე სიმღერით...
მე ჩემს ბარგსა როგორმე იქ მოვიხსნი...
სად მე და შენ ვიქმნებით თან-სწორნა,
საუკუნოს განსასვენს ალაგს!...

საღამო ცამოსაღმებისა

მზე ჩაესვენა: მის შუქი გმოსაღმის უამს კაკაფსსა,
თავსა ეხვევა ალერსით, ვით ქალი მამას მოხუცსა!
ბუმბერაზ მთანა მდუმარედ ცათამდის აუუდებულსა,
ჰსხედან, ვით დეკნი, სპეტაკის უინულ გვირგვინით შემკულნი!
მათ კლდოვანთ გვერდთა შავადა ღრუბელნი ზე დასწოლიან
ღ მრისსანებით ქვეყნას წარღუნითა ემუქრებთან,
განათებულისა გულისა ტყე შემოსილი სიმწუხანით
მთებისა კალთებს შეამკობს სატკბო სუნხულთა მოფენით;
წყალნი მთით დაქანებულნი, აღმახებრ უფსკრულს ჰსცვივან,
თერგი ჰრბის, თერგი ჰდრიალებს, კლდენი ბანს ეუბნებთან!

შეწუხებული ვუმწერ გზას ღ მასზე ეტლსა მიმსროლსა
მიმტაცსა უოფლის კეთილის, რაცა გჴეჴის ამა სოფელსა, —
რაცა გვიშვენებს სიცოცხლეს ზეციურისა სხივათა
ღ აღგვამადლებს ამ სოფლით სულისა აღმადრენითა!
მიდისარ სატროფო? მშვიდობით! მარად დღე ჩემი გერბთხევა
ცად მიმართ შენთვის შექსება, ვიდრეუძდის სული მკლავა!
არდა აამონ აწ თუაღთა გული შენისა სიღვითა;
წარვიდეს ჩემი სიცოცხლე უშენოდ შრომით, ზრუნვითა;

ეტლა ჰრბის... სატროფო მშორდებენ ..
თანა ჰსდევს ჩემი მას სული.
გჴმწერ... შორს ძლივდა ჰჩანს... აღარ ჰჩანს...
რადასა გუმწერ შმაგ-ქმნილი?

სიშორის ნისლმან მიჭყარა თვალთაგან ეტლი მიმსრბოლი,
ღ გუფით ოხუჭა სიმწარის აღმოუტევე უნებლი...
მშვიდობით! ვინცა დამატეპე სიტოცხლას ნეტარებითა,
აწ ვისაჯს გულა მაკენესას, სული ჰსწუხს განშორებითა,
კის ხილვა არღა შემოსიას სისარულისა ნათლითა,
არ განმასვენებს მწუხარეს აღერსის ხმითა ტკბილითა!

მარამ ამ სოფელს, შენ გარდა ვინა მუავს მანუგეშებლად,
რომ შენც განშორდი, დამტოვე მწუხარებისა მე მსხუტრზლად?
წახველ, წარმტაცე უოველი საამებელი სულისა,
ღ ვინ განძალას აწ კარა ბედისა დაკარგულისა?
ან მე უგუნურს რად მწწამდა ბედისა დაუსრულება?
აწ დ მარტოდ... მშვიდობით!

შენს გულს ნუ ჰშორდეს მშვიდობა!
არს მწუხარება სულისა, არ აქუს ნუგეში რომელსა,
ჰსჯობს ენა ჰსდუმდეს, ხმა შეჰსწუდეს,
მოთქმით რა ერგოს გულ-წელულსა?

შელამდა... მარტო ვჰსი ჭმუნვით, ჩემი ჩივილი ვის ესმის?
დაერუვდა არე... მსოფოდა ხმა ისმის ზოგჯერ გუშაგის.
მსოფოდ ჰსჩანს, მთანი მდუმარედ აუუდებულან ცათამდის,
და უაზიბეგსა საამოდ ზედა ვარსკუთავი დაჰნათის!
წყალნი, მთით დაქანებულნი, უფსერულსა იკარგებან,
თერგი ჰრბის, თერგი ჰღრიალებს, კლდენი ბანს ეუბნებან!

ვლადიკავკაზი. 1841, მაისის დღესა

ი ა რ ა ლ ი ს

ჩემო იარაღი! ნეტავა 'ოდეს
ლხინით აღვიღლი ვჭსხდეთ ველსა მწვანეს,
ჩვენებურათა,
ძველებურადა,
ვჭსუამდეთ,
კიძახდეთ:
იარი-არაღი!

ჯეირნის მწვადი შიშინით
ტერხლზედა და ტრიალებდეს,
ენოსკა დამტკბარი მის სუნით,
მადასა განგვიღვიძებდეს.

კასურის ღვინით აღვსილი
აზარფეშაცა კელს გვეშურას
მთათლი, თევზი, მწვანელი
ავგიჭრელებდენ წინ სუფრას.
ცა მშენიერი,
ცა მშობლური,
მარად ბრწყინვალე ზე დაგვნათიდეს,

გაცხელებულთა
ღვინისგან შუბლთა
კოჭრის ნიაკი განგვიგრილებდეს...
შენ მამათსრობდე,
მე ურმა გისმენდე,
გამოუცდელი—მოხუცებულსა,
თუ ვით ივერნი,
ლომ-გულნი გპირნი,
ჭბრძოდნენ, ჭსტსოფრობდნენ დროსა წარსულსა.
გისმენდე, თუ ვით მდევარის ხმაზე
ჭაბუკნი მხნობით აღტაცებულნი,
მტერთ სამიებლად დაცემად მათზე
შეგროვდებოდნენ, წამს შეჭურვილნი.
კაჟ მას მტერსა, ვის ანუ კლდენი,
ანუ ტყეთ სიღრმე არ დაჭყარვიდნენ;
ვითა, შურდულებრ, ტრედთ შავარდენი,
მიესეოდნენ ჭ შემუსრვიდნენ!...
დაუნატრი მათ, ვინც თჳსი სიცოცხლე
თჳსსა მამულსა შეჭსწინა მსხრწტრბლად,
დაუნატრი დროთა, როს აქენდათ ტრფობა
მამულისადმი გულს აღბეჭდილად,
როს ერთგულება, სარწმუნოება
იკერთ თჳსებას შეადგინებდნენ;
ოდესტა ბრძოლა ჭ მამაცობა
მათსა სახელსა განადიდებდნენ!...

გისმენდე: თუ ვით, დღესასწაულსა,
შექცევით, ლხინით. მოწოდებულნი
ჯახუკ-მხედარნი ყაბასსა ვრცელსა,
ვითა საამრად მომზადებულნი,
ვით აღჯა რგულნი ცხენზე უძკავად,
მოჭქრიან ესრედ, ვითა ჩიავი.
• ჰკრეს ხალაქსა — განიუწუნენ ორად,
აჰა, საამო სჩანს სანახავი!

ცხენთა თქრიალი, შუბთა ტრიალი,
ჯირითთ სრიალი, ეურთ-მაჯთა ბრიალი,
უზანგთა ცემა, ცხენითგან ხტომა,
გაქადად ზესტომა ზ სმალო კრიალი!...

ზოგი არწიკსა,
ზეცას მიფრინავსა,
ისრითა მკუჭთრით განუშობს გულსა,
ჯირითი ზოგის
ზუზუნით მოჭქრის

ღ მოხუგდა ქუჩაზე თასს ნიშნად დგმულსა.

ამ გაუ-კაცობრივს შექცევას იგი სიამით ძარად უშეყრდა შორით,
ვისცა ეწერა დიდება სახეს, ვისცა აკლა აკს, ვისთჯსცა ჰქსტირით!
წასულთა დროთა, დადების დროთა, უოვლი გუთილი თანა წარადეს.
ან უცხოს ცის ქუჭშ ზოგთა ჰქსტერეთ ოხუწრით
ღ ცრემლით ზოგის წმინდა სამარეს!..

ვინ აღწნდეს გმირი,
რომ მის ძლიერ
ბედს დაძინებულს სძა აღადგენდეს?
რომელ მარჯვენით,
ერთისა დაკვრით,
უსუფოდ კეშას მიწად დაჰსცემდეს?...
მარამ, ამაო ჩემო იარაღი,
არს ჩემი ნატურა ღ ჩემი როტა!
სად აზაროეშა, სად არს მწვანელი?
ღვინის წილ—კვასი, მზისა წილ—უინვა!
გარდმოხვეწილმან ჩრდილთს წყუღიადსა
სადღა იხილთს ცა მშობლიურა?
შენ ხარ ჰეტერბულს, მე ნაკლოროდსა,
გარედ მკლავს ეინვა ღ შინ უგარა.—
გულს ეწუხების, რა აგონდების დღენი წას უღნი ნეტარებისა,
მარამ მოთქმითა ნუგუმ-ეცემის ღ კმუნვა მითცა შემცირდებისა.

ნოვგოროდი, 1832 წ

ჩემს დას ეფემიას.

ჩემდა ნუგეშად, ჩემდა შვებად, სასიხარულოდ,
ღებენ გულისა, უდროოდა მწარ დამტკნარისა,
დაო სასურველ! ამა სოფელს შენ დამშთი მხოლოდ,
ღ განმასივნე კუჭთებათაგან ბოროტ მხუჭღრისა!—
(ტხორების ბნელს გზას შენ მინათი შეგების ვარსკუჭაჲთ,
შენის ღიმილით შეკუმუნებელი სახე მინათლე,
, შენი ალერსი მშვიდა. მწენარი, მიხარის შორით,
- ღ გულ დატანჯულს მენატრების კვალად სიცოცხლე!
სიცოცხლე ჩემი, ნძლივს განშლილი სასიხარულოდ,
ძლივ დილა ჩემი, მზისა ნათლით გაბრწინებული,
მიჩუჭუნებდნენ მე ამა სოფლის ეჭავილთა ძხოლოდ,
ღ ახლად ღამზარს აღმინებდა გულს სიეგარული,
რომლისა სხიგნი თვთ ეკალთა შეჭქმიდენ კარდად,
რომლით ადვსილი არა კჭსცნობდი ჭმუნვისა ცრემლითა,
მეგობართ შორის უზრუნველი დაკმდერდი მარად
ღ სიამითა უმზერდიცა დღეთ მომჯალთა!
აწ სად წარვიდნენ ნეტარების წამნი ძვირთასნი,
რომელ აჩრდილიც არა დაჭმთათ ჩემად ნუგეშად,
რომ ჩემსა გულსა მოიუელნი ჭმუნკათა დასნი
ესრედა ჭგლეუჭენ უღონოს მსხუჭღრის, შეუბრალეებლად?

უცებ გრიგალმა უბედობის დამქრალა ესრეთ,
რომ ცა, მომეუნი ჩემდა ნათლისა, ჰყოდა ღრუბელთ ქუჩს:
სიტკბოს ფიაღი წარიტაცეს მის წყუელთა ფრთით
ღ დამცა უფსერულს კაბისას, უმწედ, უნუგემ,
სადაც ოხუერანი, აღმოსულნა გულისა სიღრმით,
არვის ესმოდნენ ღ ჰქრებოდნენ ზღუდეთა შორის!
სადაცა ჰსწავდენ, ვითა ცეცხლი, ღაწუთ ცრემლნი დენით
ღ მათ არ ჰსწევეტდა არავისი ხელი ნუგემის;
სადაც კერ ვჰსცნობდი ცისკრის ბრწყინვას, კერც მწუხრის უამსა
სად დღე უნათლო იყო ღამედ, ღამე — უკარსკუელაკ
ღ სად სიკუჭილსა კინატრიდი, ვით ცის ნუგემსა,
თუმცა სამარეს შეედრების, სადაცა ვიყავ!
მწუხარების დრას უამნი მსწრაფლნი ჰქლავან ნელიად,
ღ უბედურის სახეზედა ღრმად ჰბეჭდენ თვისთ კუჩათ,
არღა აჰუგადეს გული ჩემი ორგზის ამ სოფლად,
მახვილი გულთ კერ აღჭვლიყონ შემდეგ სისარულთ!
ვიყავ უსაგნოდ, უიმედოდ! მარამ ოდესმე
გულსა რაღაცა გაელკებით განახარებდა...
ან დავიწყებით, ან შებრალებით წარსულ სიამე
თითქოს ჩემს გულში სურვით ნაცნობს, ძველს კუჩალს ჰპოებდა;
თითქოს ჰსცდილობდა განხეგასა გულის სიბნელის
ღ ვით თვის სადგურს, ჩვეულებრივ მუნ დამკვიდრებას!
მარამ მით უფრო გული გრძნობდა ფასს დაკარგულის,
წარსულთა დღეთა იგონებდა რა ნეტარებას,
ესრედ აშვენებს სიტურფითა ვარდი სამარეს,

ესრულ მშვენიერთ ბაკეთა ზედ იელვებს ღიმი.
თუმცაღა გულში უზომოსა ჭოგარავს სიმწარეს;
ესრულ ვარდს დამჭვნარს დაეცემის უდროდ ცის ნამი!

უჩინოდ ჩემთვის მდინარებდენ თვისითა წაით
დღენი ღ თვენი, ღ ყურ ვჭსთვლიდი მე მათსა დენს.
შემასწრნი ცრემლნი, მარამ ჭმუნვათ არა განქარვით,
არა თუ ვისგან მე ვისმენდი ნუგემის-ცემას.
არა! წუგდიადსა მას სადგურსა სხივნი ნუგემის
ვერ მოეფინნენ საშუაბელად გულსა უბედურს.
გაი მას, ვისცა ჭსწამს ნუგემად, ვით მე მიმანნის,
მარამ მასსოგს კი, ერთ გზის მესმა ჭიკჭიკი მერცხლის.
ვსთქვაა, რომ მართლივ მრწამდა იგი ხმად მეგობრასა,
იმაერ სოფლით ჩემს ნუგემად მოვლინებულის,
რომ შევეჩვიე მწუნარებას ღ ვაის სადგურს!
ჭმუნვისა ცაცხლით გულსა დამწვარს აგრილებს ცრემლი:
შემასწრნი ცრემლნი, ღ ესეცა შეება მომაკლდა,
მაშინ გონება მეჭმნა ჩლუნგად ღ ქჭადა გული,
ღ ან რაც ვიუავ, ან რაცა ვარ, ყველა მაფაწუდა...
ღ მის ზასუსად მსურდა მეცა თქმა სიმღერისა!
მარამ შემზარდა, რა ნაცვლად ხმის განხდა ხრიალი,
ღ კედელთაცა დაურუებულთ წარმოთქმეს ბანი!
ხმა ეს უცნობი იყო ველურ ღ საზარელი:
გაფოცდი, ვჭსდუმან ღ ხმა ჩემი მეკე ვერ ვჭსტანი!...

მის უპით ვიუავ, ვით სამარეს, უხმოდ, უსატყვოდ,
ვიდრე დასასრულ ვაების ბჭე არა განმიღეს.

ზირგულად მზის შუქი თვალთ ვერ უძლეს, დავშთი უნათოდ,
მერე სიამით მიმოვხედე გარეშე არა:—
მდინარე იგი, იგივე მთანი, ნიაფ მომთენი,
წალკატნი, ველნი უწინდელეზ ადმწუნდებოდნენ;
იგივე უღრუბლო, უცქალეზელ, ცა ნათლოვანი,
მხიარულ ერმანი თაძაშობით მოამღერიდნენ!
გამოკემსწრათელე სამშობლოსას, სადაც კვტონებდი,
წარსულთა ტანჯუთ მწუსარებად დავაწეებასა;
მარამა, იუოს წეუელამცა ესრეთი ბედი,
მშობლის სვეენის წილ შეკვტვადი, ახლეს შუნ ვაებასა!...
ვისგან ნუგეშსა მოკელადი, მისი სამარე
თვალთ იხილეს ღ არ დაბრმავდნენ მუისვე ეს თკაღნი!
უგუნურადა დავგვტმწერდი მის საფლავს მღუმარე,
ღ გლახ გულისთვს სანუგეშოდ ვერ ვტვტოვე ცრემლნი!
ვისგან ღ ვისთკის განიხაროს აწ გუღმან ჩემმან?

ვისა შეკბრალდე, რომ ეგებ მით გული განტვტრილდეს?
ღრუბელი ტმუნვის განმბინით აწ ვისმან ღიმმან?
უდროდ დავბერდი ღ ცხოვრებით გული რთს დასტკბეს?
სიუწარულისა სურვილი მას ვერ დაუთრობს გულს,
მისი სიცოცხლე ველარ დატვტკბეს მართლ სიხარულით,
კინც სოფელს მუხთაღს, სამურას ოცნებით აღვისიღს,
უმზერს, ვით აწ მე, მაუნდობელ, გამოცდილ თვალთ!
სვალე არღა მრწამს, ვით დამეში მატური სხივა,
ვინ ტვტაქმას: ხვალეცა ვიქმნები მე ვით დღეს ბედნიერ?

გისწავლე ესე, როს განმეკრო ბედის ვარსკუტლავი,
ღ აწ თუ განვლის დღე მშვიდობით, მწუსრს პირჯვარს ვიწერ! —

მარამ ნუგეშად, ჩემდა შეგებად, სასიხარულოდ,
ლხენად გულისა, უდროოდა მწარ-დამტკნარისა,
დაო სასურველ! ამა სოფელს შენ დამშთი მხოლოდ,
ღ განმასვენე კვეთებათგან ბოროტ-მხეკედრისა!
მისთვის ვლოცავ ცას, შავნი დღენი, ჩემთვის ჭშთომილნი,
არ შეჭსწუდნენ, ვიდრე ჩუალად ჩემთა თვალთ არ გინილონ;
ღ მაშინ, ოდეს საუკუნოდ მიკლულთ თვალნი,
მშობლიურ მიწა ხელთა შენთა გუფს დამაყარონ!

რიგა, 1835 წ.

ს ა დ ლ ე კ რ ძ ე ლ ო

ანუ

ოძის შემდგომ ღამე ლხინი, ერევნის სიახლოვეს

შექსწყდა ბინდისას ომი საზარა;
ღადუმდა არე, სად ჰქუესდა ბრძოლა;
გამარჯვებითა მოილხენს ჯარი;
ურდო ცეცხლებით განათებულა!
აჰა, მთოკარულ ნელიად შუქსა,
ვითა ნუგეშსა, მოგუთენს საშეებლად;
შევეძცეთ, ვინც დღეს გადურჩით ომსა;
აქლავცა გუწაქმნების ზეცა მფარველათ!
მძანო, მორიგის საესე ფიალით,
ჩვენცა მოუსხდეთ ცეცხლსა ანთებულს;
ვესაღმით, ვინცა სიკუდილის ხელით
დაეცნენ ომში დღეს რისხვით წასულს!
ღ შენ, ჰე ღვინოვ, ყოფლად ძლიერო,
ლხინით, შექცევით გულნი აღგვიგზნე;
გულის ჭირთ მდევნო, ნიჭო ციერო,
ვინ არს, რომელ გსვამ ღ არ აღხინე!

მ ხ ე დ ა რ ნ ი

ჰოი შენ ღვინოვ, უოკლად ძლიერო,
 ლხინით, შექცევით გუღნი ალგვიტუნე;
 გუღის ჭირთ მღევნო ნიჭო ტიერო,
 ვინ არს, რომელ გსჯა ღ არ ლხინე!

ს ა დ ლ ე გ რ ძ ე ლ ო

ძმანო, აღვავსოთ ფიალა წინაპართ მოსახსენებლად,
 რომელთა დაჰსდგეს სიცოცხლე მამულის ასამადლებლად,
 რომელთა სახე დიდების სხივს მოგვიფენს გასამხსენებლად,
 რომელთა სოფლი მღალა ზენც მიგვიზიდებს ცად მღლად!
 ვითარცა ცეცხლი მარტოდა ჰჩანს ველსა ზედა შთომილი,
 რომლისა კვამლი ჰკერშ ქარის შებურვით არს მქრალი, —
 ეგრეთ იქმნების აღსოცდილ ამ სოფლით მისი სოფელი,
 გზა ცსოკრებისა ვინც განვლო ღ არ აღბეჭდო მკალი!
 ვინ გვითხრას, ვინა გვიჩვენოს, სადა ჰსცხს გრებდენ ძველ-
 დრომან შემუსრა, ადჰგაკა მიწით მათრცა საოლაზნი; | გმირნი?
 მარამ, ჰსცოცხლან ჰკერყააც დიდების მათ მოედანი,
 მათი სახელი, მათ სმალი, საქმენი სახელოვანნი!
 ძმანო ზატვიკით მივმართოთ თჳაღნი
 წასულოთ ძველთა საუკუნეთა,
 მათში სახელნი ჰსჩანან ნათელნი
 გმირთა, მამულის განმადიდეთა!...

ეს ვინ გამოჩნდა? ვისი ახრდილი
დაჰმსხერს ივერსა ჩათიქრებითა?

ნუ თუ ვეღარა უცნია შვილი...
მისგან აღზრდილი ტრფიალებითა?

შენ, ჰე თარნაოზ, ჰქმენ ერთ-მთავრობა,
შენ მოეც ქართველს წიგნი ჰირკელი,

შენ დაუმკვიდრე ერსა ერთობა
ღ ერთობასა წესი ღ ძალი!

ღ ივერიის აღზნდა მეუობა,
ღ განძლიერდა შენისა სიბრძნით,

შორსა განითქვა მისი გმირობა
ღ შიის მეფენი დიდების ბრწყინებით!

ქრისტეს ნათელით განათლებული,
მეფე მირიან ჰბრწყინავს გვირგვინით,

ჯუარისა ძალით გარე-მორტყმული,
შეჰმუსრავს კერპთა მათის ბომონით!

ღ განქრა ასლის აღთქმისა ძალით
ძველის ივერის ბნელი რწმუნება;

ქართველთ მიხედეს ცას სახარულით
ღ საუკუნო ჰსცნეს მუნ ცხოვრება!...

მუზარადს მგელ-ლამ გამოსახული,
სკლსა მახვილით, ვინ მოვალს გრგვინებით?

ვით ბრძოლის ღმერთი, თუთ მბრძანებელი,
მზად არს სამრად სახე-შერისხვით!

ესე არს გმირი ის გორგ-ასლნი.
რომლის შესეღვით სძარსელნი ჰთროთოდენ,

მისწვდნენ სადაც მის ძლავრნი მკლავნი,

მტერთა შელენდენ ღ შემუსრვიდენ!

ზეცა წულაობად, ნუგეშად, ივერსა გახორბეულსა,
მეფედ მოუგლენს დავიასა, ზეგარდმო სიერმით ცხებულსა,
მხედარტ-მთავარსა უძლეველს, გულ-მოწყალესა მსაჯულსა,
ზე-ჩაგონებით გასწაულულს, ენა მდინარე მტუყუნლსა!...

დავით ჰსთქვი: „იყვნ ქალაქნი!“ ღ აღმოსცენდნენ ქალაქნი!
განჭკლე უდაბნო ოხერი, — სავსედ დაბებით შექქენი!

დაჭკარ წერაქვი, — ღ აღჩნდნენ ტაძარნი, ტურთუად ჩაშენნი!
მუნ შენთან ღმერთსა ჰმადლობენ გალობით შენნი ივერნი!

ხმა-ჭყავ ღ აღსდგა ივერი ძენიქსებრ განახლებული,
დიდების სხივით შემოსილ, მშვიდობით აღუვაგებული!...
აღმხედდრდი ღაშქრად, — ღ ილტვის სულთანნი შეძრწუნებული,
შირვან, ღერბენდი ჰყავ სამზღურად, შენი ხმლით შემოსაზული

ვარსკულაგათ გვინათს სასე ნათელი,

თუალსი სიამის გამომაცენნი,

სარო-ტანადი, ნაზად მრხეველი,

თითნი ჩარნარად ბროლის ნათაღნი!

ვითარცა ღმერთა მშენიერების,

ქველ-მოქმედების, სახიერების,

ვით მტრელი მადლის მშვიდი ღ წუნარო

ეგრეთ შეგნებით მოკალს თამარი!

სხივ-ცისკროვანი მისი გვირგვინი,

უზურავს დიდებს ღ სათნობას;

წინაშე მისსა ძლევა ღ მუზნი

განადიდებენ მისსა მეფობას!

მის ღრმას მოჰსდევს დიდი ორბული,
შოთა უკუდავი, ბრძენი ჭეონდიდი;
მხედართ-მთავარი დიდი მხარ გრძელი
ღ გამრეკელი, ლომებრ გულადი!

თამარის ღრმა გაშალეს, შეკრბა დიდუბეს ლაშქარი;
კახი ფარ-შუბით, თუში ხმლით, ფშავ-ხვესურს ჰშეენის აბჯარი,
მკლავით ძლიერით ქართლელი, ვით ცისე-ბურჯი მაგარი,
ოსი ფეხ-მარდი, მთიული ბრძოლაში შეუზოვარი!

მესხი სწავლითა ქებული, გმირი იმერი ზღაღობით,
ღ მშვილდლანობით აფხაზი, გურული, მეგრე მკვირცხლობით!...
თამარი ლოცავს ჯვართა, ჯარს ამხნვეს გულის უხვებით;
გული შეთვისა ზღუა არის, უსამზღეროება წყალობით!...

გალაშქრდნენ, მისწუდნენ კარხუსა ერთის შეტევით მიღეწეს!
ლომებრ მისცვივდნენ სინოპისა, მის ციხე ზღვაში გარდაცდეს;
განგლეს არეზი, თავრიზი, ყაფლანქუ გარდაიარეს,
ღ მტკერი გაოსრებისა, ღეთის რისხვად უაზმინს თავს დაჭსცეს!

ღრთნი იცვალნენ... იხალეთ, ქეთევან ნაზად აღზრდილი
მამულისათჳს იტანჯვის, სარწმუნოების დამცველი!
ხორც-დაგლეჯილი შანგებით, მკერდზედა ცეცხლ-ანთებული,
ხულის სიმაღლეს კეამტირებს ზეცად დიდებით აღმსულები.

ხათელ გვირგვინით მოჰსჩანან კახეთის მსხნელნი უმირები,
ელაფობარ, შალვა, ბიძინა, მტარკლისგან დატანჯულები!...
ტარიგათ შესწირავათ მახვილით განგმერალები,
ღმერთს აკედრებენ მამულსა მათ უკანასკნელ სიტყვები!

აჰა, ცხრა ძმანი, სახელ-განთქმულნი,
ძმანი კულითად შეოკისებულნი;

ვით წმიდა მსხვერპლი, ცად შეწირულნი,
ეროს ჟამს, ერთს ომში ერთად დაკლულნი,

აჰა ერთ-გული ამილახვარი
თავ-დაღებითა შეფისთჳს მიკუდარაი...
ღ შეფის ძალი ოთხნი წააღნი,
თითო ერთ ჯარად დაფასებულნი!...

აჰა სჯულისა წიგნითა ვასტანგ სვე-დამწარებულნი,
სწავლის მოუწარე, მფარველი, გონება ამადლებული!
შტხოსა ცის ქქტში მარტოობს მისი საფლავი ობოლი,
დაუტირავი ჩქტნთაგან, ჩქტნთჳს-კი დამიწებული!

აჰა ივერის ნუგეშ-დიდება,
თჳსის დროისა გამშვენებული,
მამაცთა შორის სავერველება,
პატარა კახი. მეფე ირაკლი!

წარბ შექმუნენალი, კმალ-კელ მოწოდებით,
კაი მას მტერსა, სად აღნდებოდა!

ერთის შეხედვით, მტერთა შემუსვრვით
ბრძოლ წამსაკე გარდასწედებოდა!

დღენი ამისნი ემსგავსნეს ჩასვენებულსა ბრწყინვით მზეს,
მის შუქი თუმცა გვინათებს, მარამ ვეღარ ვმზერთ მისს სასეს!
მამული ვეღარ იხილავს ირაკლის ხმალსა მღელვარეს,
დიდება ივერისა მასთან მარხია სამარეს!

შეფისა ღრობით სად მიხვალ, ჰე ლეკან სულით ნათელი?
შენ მხლელად მამის იმედო, უდროდ მიყ-დაბნელებული!
მისჩქტნდლო ბნელისა მტერობის, შეუბრალებით შექმული!...
შეირყა ტახტი შეფისა, რა შთასკვად საფლავს ლომ-გული!

რა ცეცხლი გაჩნდა გაღმა-მხარს, რა გრვეინვა მოდის ბრძო-
მთლად, დაღისტანი მოაწვა გასაოხრებლად ეურლისა! | ლისა?
ოც-და-რვა დღეა, რა ისმის ხმა ომის შეუწყვეტლისა!
გაჭირდა... ციხე მისუსტდა... სად არის კელი მსსნგელისა?

ორასის მხედრით სოლომან, ოთარი ღ რატიშვილი,
ნოდარის ძენი, ღ ბოსტა დავით ღ ბებურიშვილი
გაჩნდნენ... დაჭკივლეს... ხმაღ ღ-ხმაღ, შუა გააბეს ლეკთ ძალი
ღ გამოიხსნეს მბრწეინავი კასეთის თქალი ყვარელი!

დიდებულ სახით, გულ-უშიშარი,
ვინ არს რომ მისგან მტერი იშიშვის?

ჯარის იმედი, მტკიცე საფარი,
ძლევა მის დროშას წინა მოუძღვის!

შენ სარ, ჰე დავით, გიძირი ლომგული,
ვინც იეავ მტრისთჳს, ვით ცისა რისხუა;
მარჯვენას გეპურა სიკრდილის ცელი,
სადაც შეჭსძახე, მუნ იყო მტერთ სრუა!

ღ ზაქარია, მიწისა მკელი,
ანაზღეულად მუნ აღჩნდებოდა,
სადაცა მტერი გალაღებული,
მისგან შემუსრვას არ მოელოდა!

ვითარცა ჭექა, მისი დაცემა
მტერთა ზედ იყო ესრედ საზარლად;
სადაც იეღვა მახვლმა მისმა,
მუნ მტრის სიცოცხლე განქარდა მსწრაფლად!

გუნდნი ღ გუნდნა გაჟკაცთა ჰსჩანან მამულის მფარვენი!
ზოგნი აზატის დამმხობნი, ზოგნი თემურის მებრძოლნი!
აი ასპინძის გმირები, ღირსებით თაუჟან-ცემულნი,
რომელთ შუკლებეს მტრის სისხლით მტკაურის ზვირთნი აღე-
ლებულნი!

აი სამასნი გმირები ღუშეთით თბილისს მოსულნი
მეფის შეწებნად, ღ მის წინ, მისთჳსვე შეფიცებულნი:
„თუ გაგვიწერება ღმერთი ღ ვერა განჰსდევნეთ მტრის ძალი,
იყოს შერცხეული, ვინც ჩვენგან, შინა წაიღეს ცოცხალი!“

ღ გარღიწერეს ჰირს-ჯუარი... ვაჟკაცებრ ხმალი იშიშვლეს...
ღ შავარდენებრ მფარდენ სპარსთა ურიცხვსა სიმრავლეს
შეჰსძირეს... გაჰფანტეს... მარამა... ზედ თავიც თჳსი დააკლეს!...
ფიცი ვაჟკაცთა წმიდა არს... მათცა სიკუდილით შემოწმეს!...

თაჳ-განწირულმა გმირობამ ვერა დასძლია შავ-მხვედრი...
წახდა თბილისი ღ მასთან დაემხო ძველი ივერი...
ღსად დაჰსთხიეს გმირთ სისხლი აწ ვჰმზერთ სიამით ბაღთ მწვანეთ
მუნით მოსიძის ღხინის ხმა გულ-უზრუნველთა მოღხინეთ!
ღ მას წმიდასა აღაგსა, თაუჟან-საცემსა ღირსებით,
გლახ-უშეტრება ფეს-ქვეშე ჰსთორგუნავს გულითა უგრძობით!...

გმირნო, მამულის მადიდნო, თქვენა სართ ჩვენი დიდება!
თქვენთა სასულთა ამაჳდ წარმოსტყუმს შთამამავლობა!
თქვენთა საქმეთა მოთხრობით მოხუცს ცრემლ-მოედინება,
მხნეობით აღტარებული ჭახუკი ხმაღსა მიჰსწუდება!

მ ხ ე დ ა რ ნ ი

გპირნო, მამულის მაღდნო, თქვენა ხართ ჩვენი დიდება!
თქვენთა სახელთა ამაყად წარმოსთქვამს შთამამაველობა!
თქვენთა საქმეთა მოთხრობით მოხუცს ცრემლ-მოკედინება-
მხნეობით აღტაცებული ჭაბუკი ხმაღსა მისწუდება!

ს ა დ ლ ე გ რ ძ ე ლ ო

ხელმწიფევე ჩვენო,
ძლიერო, ბრძენო,
ნიკოლოზ დიღო სულგროძელებითა!
მხედარნი შენნი,
ერთგულნი, მხნენი.
ვჰსრუამთ შენს სადღეგრძელს მოწიწებითა!
გულნი ივერთა გუჩქეს მსხვერპლად მზადა, შენდა შესაფერ
შესაწირაფად;
ტაძარი შენი ჰსდგას გულსა ჩვენსა, მოკედ მშვიდობის ჩვენ-
ძველი ივერი, | და საჰმეკად!
შენი ივერი,
შენდა მოჰმართავს თუაღსა ღ გულსა;
შენგან მოეღის,
რომ სწავლის ლამპარსა
ეკადად აღუნთებ ძველად გამჭრადისა!

შენგან მოელის,
ვით გაზაფხულის
უჭაწილი მზისგან აღმოცენასა!
განახლებული,
განათლებული,
ქენიქსებრ იწუებს აღმა-თერენსა!
მტრისა მძლეველსა,
ჩვენსა მთარველსა,
მარჯვენას შენსა განავრცობ სკენსა;
ახლის ჩხოვრებით
აღვეუწავილდებით,
ვითარცა მდელი მზის შარაკანდზე!
მტერი შეძრწუნდეს,
რა მოახლოვდეს
მხნობით დაცულს, შენსა სამზღუასსა!
თამარის დღენი,
დიდების დღენი,
შენ მოუკლინე შენსა ივერსა!...
ღმერთო, გვისმინე,
მეფეს მოჭფინე
ძლევა, კურთხევა, მადლი ზეტოქრ!
ჩვენდა დიდებად,
ბედნიერებად,
მეფე გვიცოცხლე მრავალ-ყამიერ!

მხედარნი

ღმერთო, გვიმსინე,
მეფეს მოჭყინე
ძლევა, კურთხევა, მაღლი ზეცეიერ!
ჩუბნდა დიდებად.
ბედნიერებად,
მეფე გვიცოცხლე მრავალ-ჟამიერ!
მრავალ-ჟამიერ!
მრავალ-ჟამიერ!

ს ა ლ ლ ე გ რ ძ ე ლ ო

ჰე მამულთ სასურველთ, ვინ გახსენოს, რომ მის გულთ
არა ათრთოლდე სსინხარულთ აღტაცებითა აღწსილით?
ვინ გიხილთ დროთა სსპიშს, არ დაჭსთხილთ თქსი სისხლი,
არ დააკლას თაფი თქსი, შენ ღედებად; რითა მსხვერპლი!

ვინ არ შეეჭსტრფით მას აღკილს, სად აღტეხნილს პირველ
სად ჰრბაოდა მხიარული სიუმაწვილე ნათლად ჩვენთ / თწალნი?
სად გეფარეიდა ნებიერად ხევენა აღერსით მშობლისთ,
ღ სად აღტეხნით პირველად გულს ცეცხლი სიუწარულსთ!
სად აწ ნახისა რხეკითა კეკლეუცნი, გულთ მიმტაცნი,
ტაძრად მიდიან ცრემლითა ჩვენთხს მხურვალედ მლოცევინი!

სად შეეჭსხარით ლაუკარდად ცისთ კაშარას მორთულსთ,
მასზე მავალსთ ხელმწიფებრ, მსხეს ბრწეინგიო განსიფებულსთ,

ღამით ვარსკვლავებს ფიქრებსა, მთავართ განათებულსა,
სიცოცხლის მომეცნს ჭაერსა, სუნსელებრ შეზავებულსა!

სად მთანი უინვის გუირგვინით არიან ცაღმდე ასულნი
ღ მდინარენა ზახილით ზვიართის ზვიართებზედ მსროლელნი;
უესკრულნი-ჩახნელებულნი, კლდენი-თქალ-გადუწვდენენი,
სად მონადირე ჰსდევს ჯისქსა ღ მის ჭვეშ ჰკლენან ღრუბელნი

სად ველები, ფერთი ზურმუხტნი ნაზადა აღმწუნდებიან,
მათზე კასკასით წყარონი, გასარებულნი მობიან;
მათ სიკამკამეს უქავილენა თაკ-დახრით განცვიფრდებიან;
გულს მათი ხილვას უსარის, თქალთ კქალად ენატრებიან!

სხუა საქართველო სად არის, რამელი კუთხე ჭვეენისა?
ერი—გულადი, ზურადი, მებრძოლი შავის ბედისა?!
შავთა ღროთ ვერა შესტქალეს მის გული ანდამანტისა,
იგივ მხნე, იგივ მღერალი, მოუქარე თავის მიწისა!...

მამულისათვს ფიალა სავსე კვსუათ სიამოვნებით,
ღ იქმნეს აღუქაკებული კეთილ-ღლობით, დიდებით;
იქმნეს მის ჭედი აღუქანილ ცათამდის ძეთა მხნეობით,
ღ სიუქარულის მისდამა ვჰსარობდეთ გულსა აღგზნებით!

სოფელი იმად არა ღირს, კაცი ნატრობდეს უამს გრძელსა,
თუ ფუჭი მისი სიცოცხლე ვერა რას არკებს მამულსა!
მის სადიდებლად წვენც შეკვხედეთ უშიშრად ათასს მახკილსა,
ღ მოვჰკედეთ, თუ კი სიკუდილით ვადიდებთ მისსა სასილსა!

მ ხ ე ლ ა რ ნ ი

ჰე მამულა სასურველო, ვინ გახსენოს, რომ მის გული არ ათრთოლდეს სინარულის აღტაცებითა ადრესად? ვინ გიხალის დროსა საშიშს, არ დასთხიოს თვისი სისხლი, არა დაკლას თავი თვისი, შენ დიდებად, ვითა მსგებრნი!

ს ა ლ ლ ე გ რ ძ ე ლ ო

ვამკინცა უმხის ცუცხლით ნემებრ გულსა მკუდრადა ჰხედვენ. მარამ, ჰე შენ მეგობრობაჲ, შეგების ვასკულაჲად აღგვიტყვენ! გვინათლე ცხოვრებასა გზა, ზედა უწყაგაღნი მოჰყვინენ, ზე განვჰველოთ გულის სიმტკიცით, შენც თანა-მგზავრად შეგვივემენ!

რა არის ჩვენი სიცოცხლე, თუ არა საქმე კეთილი? თუ არ აღვადგენთ დარცმულს, არ ვეჭმნეთ ნუკეშ-მცემელი? თუ არა ვჰსდევნით ბოროტსა, მართლის არა ვაძრთ მფარველი? სხვას ვანესა თუ არ გუაწუხებს, სისვიც არ გვესმის ტკივილის

ამ ახრის გულსა დანერგვით ვჰსდევნიდეთ სულ-მოკლეობას! ვჰსდევნიდეთ ძალას დამჩაგვრელს ზე მისსა უსამართლობას; ვჰსდევნიდეთ კაცის წამბაღწველს, უწმინდურს ანგარებას; ვჰსდევნიდეთ ეოველს, რაც უშლის კაცისა სულის მადლობას!..

მიუცით ნიჭსა გზა ფართო, თაუჟანის-ცემა ღირსებას; ნაჭის აძლეკს ზენა მხოლოდ კაცს ზე არა გუარამზლობას! კაცი ის არის, კინც არის ზეკარდმო მადლით ცსებული; მისი მხოლოდ ღუაწლი არის კეთილი, მათ მხარე დაშვენებული!..

ხატულად ლხინისა, იქნება ვისმე გვითხრიდნენ სანარკის? | კლდეს
ოხ! ვით ძნელ არს მეგობრისთვის, მეგობარსა რის მარხავდეს,
ანუ ჭსტურეტდეს სანაშის ალაგს, შემწეობას ვერ აღეგდეს!

მისთვის ეს ყაში ლხინისა მოვჭსწევიტოთ, ვითა უჩაილი,
რომლისა სუნი, სიტუროვე, არა არს ჯერეთ გამქრალა!
სწაღის იმედით არ კვკარგოთ ეს ყაში მალხინებელი,
თვარა მერწმუნეთ, რომ სწაღე სწირად არს მადღუნებელი!

მეგობრობასა წმიდასა შევჭსწიროდ სრულად რაც გუაქუნდეს!
დაჯლილია მისთვის ფიალა ღ ალთქმა არა გუაფიწედეს...
ვიუვნეთ ცოცხალნი მეგობრად, ღ პინცა ომში დაეცეს,
ცრემლსა, კურთხევა მეგობართ თან გავაუღლოთ სანარკის!

მ ხ ე დ ა რ ნ ი

აწვე შეგეძკეთ, ჭე ძმანო! ვინ იცის სწაღ პინ მოგუაგდეს!
ხატულად ლხინისა, იქნება, ვისმე გვითხრიდნენ სანარკის.
ოხ! ვით ძნელ არს მეგობრისთვის, მეგობარსა რის მარხავდეს,
ანუ სჭურეტდეს სანაშის ალაგს, შემწეობას ვერ აღეგდეს!

ს ა დ ლ ე გ რ ძ ე ლ ო

ძმანო, ივიწეეთ მცირეს ყაშს მტერი, ომი ღ დიდება;
მოიგონეთ სიუქარული, რომლით სიცოცხლე გვიტკებეს,
რომლის ძეჟი ადგუამაღლებს; რომლით სული გვინათლდება;
რომლით კარგი მშვენიურობს, მაშინ ანუ ღმერთთ ემსგავსება!

სადა ხარ სიუჟარულის დღევ, აღარა უკმოქცევი?
ღიმილით შენსა შეურასა ნუ თუ აზოდ ვისურვი?
გულისა მნათი, ღამზარი, ნუ თუ ჩემთვისა განჭქარდა
ღ ჩემი ბედნიერებაც წასულთა დღეთთან წარვიდა?...

გული რა იგრძნობს სიუჟარულს, სიცოცხლეც მამინ აჭყავდეს!
ნეტარ ის უში, რას სატრფოთ თავსა ჩვენსა გვაფიწებდეს:
მას შეესტრფოდეთ, შეგჭხაროდეთ, თავს ვეველოდეთ, ის
გეტანჯავდეს;

სან უწყალოდ გულს გვიკლავდეს, ხან ღმობითა სუბეშ-გეცემდეს!

რა სასოს კეთილ უგრძნობიან ტრფობისა ძნელთა ჭირებთა,
ვის არ შეესო უში გულს, არ ებრძვის გულის წელულებათა?
მიჭსედეთ ვარდსა, მამინ ჭიფენს უმეტეს სუნნელებათა,
ოდეს ნიავი შეხებით შეარყევს მათა რტობათა!

სიუჟარულისა აღითა ვის ჩქინში გული ეწოდეს,
ღ სატრფოს სახე შარად ვას სულსა აღბეჭდვით თან ჭიდევდეს,
ამა სილოელსა, მას რად წინა-საბრკელად აღუდგეს?

გულს სიუჟარულით, ხელს ხმალით, რას არა აღასრულებდეს?

მაშ აბა, ძმანო, გულის სატრფოსთვის

ფიადლა სავსე შეესრუათ წყურვილით!

ვისურვოთ, რომელ მის ცრემლი ჭმუნვის

გაშრეს, ვით ღვინო, ამა ფიადლით!

შეებისა დღენი მათთვის არ შექსწყედეს,

არ ვნახოთ იგი ჭმუნვისა ღრუბლით!

ას სატრფოს ხილვის დღე რას აღმჭსნხდეს,

ენა გვემუნჯოს მეტ სიხარულით!

ჰე ჩემო ღმერთავ!

აწ შენ მოგმართავ!

მისმინო კუთლად შორით სიტყუანი:

უფველ ჩემთა ფიქრთა,

ჩემთა საუბართა,

იდუმალ ოხუჩათ, ხარ შენ საგანი!

თუ-არა შენზე,

ვუბნობდე სსჭაზე!

ბრალ არს ენა ჯ მის რიტუანი!...

ვაი-თუ ჩემძან, უდროდ შაკ-ბედძან,

აქ განმისაზღვრა მეც აღსსრული!

ვაი-თუ მოვკრედე, მეც ობოლ-მწინად,

გულს არ დამეცეს სატრფოელს ცრემლი:

ა ო მესძან მისა სმა ნუგუშისა,

სიკუდილის უამის დამატებობელი?

არა ვუმთხვიო, ბავით ძლიერ-ცოცხლით,

უკანასკნელად მშუქს ნიეკს მის გულს,

რომ სახე მისი, თუალთა დასმულძან,

თანა წარვილო იმიერ სოფელს,

მუნ საშუქბელად, მუნ სანუგუშოდ,

ღ რათა შითუკეკსცნა უკვდაუება!...

რას გინდ მოვჭკვდე? მაინც შენდამო

სულს სიუფარული თანა წარჭეუება!

არს უკვდაუება, სულის დატებობა,

რომელს დასსსრულ არა კქმნების;

მაშ სახე სულის დამატებობელი,

იმერ სოფელს არ განგუშორდების,

ღ სიყვარული, სულის მაშვენ,
სინდისსაღი-თანა არა დაჰმტების,
თვარა სიყვარულს თუ დაჰმტებოდე,
უგვდავებამნ მის წილ რა მომტეს?
უსიყვარულად სასუიეველი ვით საზურთბილე, ჩემთაჲს შეიქმნეს!

მ ხ ე ღ ა რ ნ ი

მაშ აბა, ძმანო, ერთიც სატრბოსთაჲს
ფიალა საესე შეესვათ წურფილით;
ვისურვოთ, რომელ მის ცრემლი ჭმუნვის
გაშრეს, ვით ღვინო ამა ფიალით!...
ცასკარმან აღმოსავლეთი ვარდისა ფერად შექლება
ცას სახარული მოჰყინა ღ ქვეყანას შევენება!
ენთნუნ ცეცხლის ალებრივ შორს გაბნეულნი დრუბენი;
ღა მშენიერობს, ნათლდება... მასა შეუნატრდით მიღველებნი!
იეფვა ბინდი ღამისა, ცაში ვარსკვლავნი ჰქრებანი,
თასის სმებით ფრინველნი გათიადს მიეგებანი!
მოჰქრის დილისა ნიაფიც გულისა მაგრადლეული;
ფშენივა დაწყეს უკვილთა ღ ბაღში ფოთოლთ შრიალი!
ოჰ, რა ღამაზად იღვიძებს ბუნება მიძინებული!
ღანუმდით... უური მიუტდეთ... არ გესმისთ, ჰგალობს ბუღბული?
ირაკლის თათაც გამოჩნდა... აჰა მთაც ჩადობანისა!...
აა მყირაღა ზანტიცა ღ ბურჯნი ერკვანისა!...

გ ა თ ე ნ ლ ა

ვიშ ამ დილასა, ამ ჭერს, ბუნებას განმაცნოველსა,
გულისა ჭმუნვის გამქარველს, სიცოცხლის დამატებოველსა!..
ღმერთო ვინ მაჭაწვდეს შენგან ქმნილს,
მისს ფერ უთვალავს შევენებას?

სიბნელეს აჭრობ ნათელით, სიკვდილით ჭადავ ცხოვრებას!...

ურდოც შეაძრა... სმაურობს... დაჭკრეს ნაღარა ცისკრისა...
განეძინაღება საომრად რაზმი ღ რაზმი ჯარისა!

აა თოფიცა გავარდა... აი რბის ცხენი მხედრისა!...

ამ მშვენიერსა დილასა, კაჩს რად ჭსურს სისხლი კაცასა?

სვენც ავდგეთ, ძმანო, ღ ერთიც გამარჯვებისა დაკლით!
ღ დღეს ვინც ვუღარ დაბრუნდეს, ეს ცრემლით მოკინსუნით!..
დასრულდა, განჭქრა, სიზმარებრ ესე ღებინდა ღამისა...

წარვადეთ, სადაც მიგვიწოდეს ხმა საიდუმლო მხედრისა!...

ვასუხი შვილებითა

    ჰე განუსჯეღნო,
    უმაღლო-შვილო,
საუბედუროდ ცუდს დროს შობილნო!
    სადღაც მიმალვით,
    რას ჰროტავთ, ჰუნავით,
გაბოროტებით რათა ჰსწევთ მამათ?...
    უკადრისობით
    ღე უმეცრებით,
ვერ დაბნელებო მათ სასხენებელს;
    მხოლოდ თქვენთ სიტყვებო,
    თქვენვე ინანებთ,
თქვენსვე გულს უკებნს უსამართლობა!
    დრო მამებისა,
    მამაცობისა,
წარვიდა მათა სახელთა ქებით!
    მამახი თქვენი,
    თავის დროს ქენი,
თავის დროს იყენ სახელოვანნი!...
    ოსმალ-სპარსები,
    დაღისტნის შთერი;

ქებით ბატონის დიდთა მათ საქმეთ!
მათ დაიფარეს.

სისხლით დაიფარეს,
სისხლ-შეპოლილი მამული თვისი,
ღ სისხლ ღვთისა,
მტველი ერისა,
ენა, საუღარო, საწმუნოება!...
*

. . . . .

დრო შეიცვალა...
გამეფდა ჰსწავლა,
გაკვლათ შეიღებს სისხლი საბრძნისა!
ჰსწავლის მამები,   ღ
ზრთვესოები,
თქვენთვის მოცლილნი, თქვენთვის მქადაგნი,
თქვენ გაჰსწავებდენ
ღ მზად გაძლეუდენ,
რაც შეეძინათ საუკუნოებს!...
ჩვენც ვხსუგეშობდით,
გულით ვხსნარობდით,
შეიღი მამისა ემჯობინება!
ღ მოკვლადით
დიდის იმედით,
სისხრულისა აღვით აღუსი ნი!
ვითმინათ, მოკვლენ,
ღ განგინათენ

ქსწავლისა ღამზრით დავრდომილს მსარეს!

ჩვენც მივეტებით,

მხიარულებით

ღირსთა შვილებთა გურთხევის სიტყვით!...

*

მოკიდნენ... და რა?

სულ ჩაგვეშწარა. .

გაი ჩვენს იმედს... გაი აქვენს მსკლასს!...

პირველად იწუეს,

შეკლა გამართეს. .

ვსთქით: ახლა მხარე გაგვინათლდება!...

ერმანა სწულნი,

გუბიწო-გულნი,

ქსწავლად მისულნი, წაჭსდნენ ზნეობით!...

უსასოება,

ურწმუნოება,

უმანკო-გულშა დრმად ჩაუნერტეს;

„ლოცვა რათ გვინდა?

ღმერთი რათ გვინდა?

ჩვენი გონება არს ჩვენი ღმერთი“!..

ღ დაიწუეულა

თქვენნი აქ მოსკლას,

ღ თქვენის სიბრძნის ნაყოფი უხამი!

ღმერთი არ არის?...

შენთვის ნუ არის!

შენ რა გაწუხებს, რომ ქსწავლეს სხვისთვის?

*

სსკათა ბელი ჭეჭეს
კეთილსა საქმეს:
სიტყვით მიჭეინონ სწავლა მამულსა!...
აღწინდენ მწერლები,
ჟურნალისტები,
ვაი საბრალოს... ვაი ჩუჭუნს ენას!...
მათ უსწავლულთა,
ცრუ-რუსთაველთა,
სრულ წაგვიბილწეს ენა მდიდარი,
ენა მაღალი,
მის ძალი, მადლი,
უწვალოდ წასდა უწმიანდურთ სელში
ერის ცხოვრება,
მისი დიდება,
მის ისტორია, დაცულ არს ენით,
რა ენა წასდეს,
ერიც დაეცეს...
წაეცხოს ჩირქი ტაძრსა წმიდას!...

⋆

ახლა რას ელით?
მამათ რათ ჭსწეველით?
ვიგემეთ თქუწნის ღვაწლის ნაუოფი!...
ძველთ უძველესი
არს ესე წესი,

რაც ვერ ჰქმნეს მამათ, ისი ჰქმნან შეილთა!

შეილნო, გამოჩნდით,

სწავლითა, საქმით!

მამის გალანძღვა შეილს ვერ ადიდება!

ცუდ მეტუველებით,

ვერ ამაღლდებით,

დიდებას ეძებთ? კეთილი ქმენით!

თქვენი დიდება

ჩუწნც გვიამება:

მის სხივის შუქი ჩვენც მოგვინათებს!...

აჰა დიდების

ღ სახელ-ქების

ასშარუზია თქვენთვის დაცლილი!...

რალასა ელით?

რატომ გვირგვინით

არ შეიმოსვის, ვინცა გუაკთ ღირსი?

რომ ბრძოლის ცაცხელი,

აჰსტუდეს ფაცხელი,

ხმლისა ტრიალით, ძლევის ეიენით,

იმ თქვენმა გმირმა,

სუფით ძლეურმა,

ხელს ბაიწადით, ძირს დაჰსტეს უარსი!...

რომ მისმა ხმამა,

ქუხილის მკზავსმა,

შეჰსძრას ქვეყანა მის აღსადგენად?...

გაი საბრალოს,
 ჩვენს საქართველოს,
 თქვენ დაბადეთ მას სადიდებლად!

*

ან რსად არიან?
 აღარ ისმინ
 თაგისუფლების მაღალ-ფრასები!..
 „მოუქასს — შეწვენა.
 ბორბოსა — დევენა,
 სასოგადების სულთ აღდგენა!..
 ერთობა, ძმობა,
 ზნეთ ამალღება,
 მამულისათვის თავის განწირვა!..“
 სიტუვა სიტუვა
 საქმე იგი — სხვაა...

. . . . .

. . . . .

⋆

გონების ბრწყინვას,
 აზრების ელვას,
 წმინდას სულით კეთილის თესვას,
 ნეტავი მისუღეთ,
 ნეტავი მისწვდეთ,
 მაღალს რაში შავარდნის ფრენას!..

ღ ოქულის ოჭხრავს
ის, ვინცა ჰხედავს
თქვენსა სიტყვებს ფუტად მიძავაღს...
თქვენსა უქმობას,
არარაობას,
ღ უშეცრების ამყობას!...

※

ჰე, სასურველო,
გმირთა, მამულთ
ნუ თუ შენ მართლად ესრეთ დამცირდი,
რომ შენსა ბედსა,
შენსა იძუდსა,
დაეხელმწიფენ რუ-ბოტები?
ცრუ-ლიბერაღნი,
პატრიოტები,
მ...ს...ი, შეველე, შელიქადები?...

ფსალმუნნი

ვინა აღვიდეს მადლსა მთასა წმიდასა,
სადა ჭკალობენ ანგელოზნი ღვთისა დიდებს?...
—სულითა წრფელი, მშვიდი გულით, ფიქრით განწმენდილ,
ვის არ შეეხო ზაკვას ტესლი ძმისა განკითხვად
და სიუვარულით შეიწყალა ჩლომილი გნებით...
ინტა ამ სოფლის დიდებსა, მზგებრ მხაიობსა,
მონებრ არ მიჰსდევს, ჰსცნობს რა ძმის შუქს ფუტ-წარმაფასა,
ვინც ძლიერებას სმითა მადლით ამცნო სიმართლე
და ძმის დაცემულს მიჰსცა სელო და აღადგინა!...
იგი აღვიდეს მადლსა მას მთასა წმიდასა
ღვთისა დიდების გალობითა ნათელ-ძოსილია.

25 ივნისს 1879.

„ცოდნა“

ახალი წიგნის მაღაზია

თბილისში, (ქაშვეთის ქუჩა ანჟეჟიანის სახლი № 12)

სადაც იყიდება ყოველგვარი ქართული წიგნები
და საკუთარი გამოცემანი:

გრიგოლ მრგებლიანის ლექსები	15 კ.
წმიდა გიორგის რაზმი	5 კ.
კულტურა ლიპერტისა	50 კ.
ლექსიკონი რუსულ ქართული მინერალოგ. ასტრონომ.	
ზოოლოგ. და ტენიკ. სიტყვებისა. კ. ყიფიანისა	50 კ.
სამეგრელოს სკოლები ლოლუასი	5 კ.
სიმღერა აკაკის	15 კ.
თანერ მუზე	5 კ.
ვაჭრული ზედა	
დათუნა გოცირიძე და (ძვ ლებუჯი ამბავი აკაკის	5 კ.
როსტომ მაისთავი	
პატარა ჩონჭიური ლექსები (დედა ენა)	5 კ.
ოძრუბ (ხალხური ზღაპარი)	5 კ.
ორი ძმობათყუნილა:	
გიჟირ ენახირა	} ხალხური ზღაპარი
მეფე და სკვინიჩა	
აბრამის და იოანის ლექსი	3 კ.
სუკათი თამარ მეფისა	5 კ.

ჩვენი მაღაზია „ცოდნა“ ყოველთვის ეცდება მათადონს
შეითხვედ სწოზგადოებას სასარგებლო წიგნები და არ გახდეს
შანებულ და ურგებ წიგნის გამაურტყლებულ აკენტად.

ვინც მოისურვებს წიგნების დაბარებას, დაუყონებ-
ლივ გაეგზავნება ფას დადებით.

აღრესი ფოსტ. ТИПЛИСТЬ книжный магазинъ «ЦОДНА»
მაღაზიის მატრონი სო სი კო მერკვილაძე.